

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
KVALITETS- OCH EKONOMIAVDELNINGEN
INSPEKTIONS- OCH ANALYSENHETEN

SID 1 (34)
2010-09-10

DNR 10-400/7211

GYMNASIE- OCH VUXENUTBILDNINGINSPEKTÖRER

EVA ERIKSSON
TELEFON: 08-508 33 802

LENA KAEV
TELEFON: 08-508 33 977

Stockholms stads utbildningsinspektörers årsrapport 2009-2010

Gymnasieskola och vuxenutbildning

Innehållsförteckning

INLEDNING	3
SAMMANFATTNING	4
GYMNASIESKOLAN.....	4
VUXENUTBILDNINGEN.....	5
LÄGESBESKRIVNING OCH BEDÖMNING, GYMNASIESKOLAN.....	7
KUNSKAPER, UTVECKLING OCH LÄRANDE.....	7
BEDÖMNING OCH BETYGSSÄTTNING.....	13
NORMER OCH VÄRDEN - ARBETET MOT DISKRIMINERING OCH ANNAN KRÄNKANDE BEHANDLING	14
STYRNING, LEDNING OCH KVALITETSARBETE.....	16
LÄGESBESKRIVNING OCH BEDÖMNING, VUXENUTBILDNINGEN	19
KUNSKAPER, UTVECKLING OCH LÄRANDE SAMT BEDÖMNING OCH BETYGSSÄTTNING	19
NORMER OCH VÄRDEN - ARBETET MOT DISKRIMINERING OCH ANNAN KRÄNKANDE BEHANDLING	26
STYRNING, LEDNING OCH KVALITETSARBETE.....	26
AVSLUTANDE DISKUSSION.....	29
INSPEKTERADE ENHETER.....	33

INLEDNING

Inspektion av gymnasieskolor och vuxenutbildning är en del av Stockholms stads kvalitets- och utvärderingssystem. Inspektionerna syftar till att bidra till den pedagogiska utvecklingen på gymnasieskolorna och i vuxenutbildningen samt att ge information om utbildningens kvalitet till politiker och andra ansvariga liksom till allmänheten. Stockholms stad har bedrivit denna typ av kommunal inspektion sedan 2002. Uppdraget för utbildningsinspektionen i Stockholms stad består i att granska måluppfyllelsen i kommunala och fristående gymnasieskolor samt i kommunal vuxenutbildning, såväl utbildning i egen regi som upphandlad vuxenutbildning. Med måluppfyllelse avses skolornas förmåga att arbeta i enlighet med Läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) och andra nationella styrdokument samt, när det gäller de kommunalt drivna verksamheterna, stadens skolplan. Inspektionen omfattar följande huvudområden:

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kunskaper, lärande och utveckling

Bedömning och betygssättning

Normer och värden – arbetet mot diskriminering och annan kränkande behandling.

I inspektionens förberedelser ingår studier av olika typer av dokumentation om skolan, såväl skolans egna dokument som skoldokument på nationell nivå från olika centrala myndigheter och organ. En inspektion omfattar oftast en vecka då skolan besöks av kommunens två inspektörer som där intervjuar skolledning, elever, lärargrupper och annan skolpersonal. Under skolveckan besöker inspektörerna också en mängd lektioner, och dessa lektionsbesök görs oanmälda. Sista dagen under skolbesöket får den inspekterade skolan muntligen ta del av inspektörernas huvudintryck vad gäller skolans styrkor och svagheter. För varje enhet som inspekteras skrivs sedan en rapport som delges skolan och publiceras för allmänheten på Stockholms stads hemsida under rubriken Hitta & Jämför service. Efter varje läsår skriver inspektörerna en sammanfattande årsrapport där man ger en samlad bild av resultatet och en analys av det gångna läsårets inspektioner.

Antalet enheter inom gymnasieskola och vuxenutbildning är för närvarande cirka 130. Läsåret 2009/10 har vi, stadens två gymnasie- och vuxenutbildningsinspektörer, besökt 18 enheter. Åtta enheter har varit enheter på gymnasial nivå, varav två har omfattat kommunalt driven verksamhet, och tio enheter har varit vuxenutbildningsenheter, varav en har omfattat kommunalt driven vuxenutbildning. Övriga enheter har varit fristående gymnasieskolor eller kommunalt upphandlad vuxenutbildning på entreprenad. Förutom dessa enheter har inspektionen detta läsår även omfattat alla enheter inom gymnasiesärskolan, både kommunala och fristående skolor, sammanlagt sju enheter. Denna inspektion är beskriven i en särskild rapport, Rapport från inspektion av gymnasiesärskolan i Stockholms stad 30/11 – 11/12 2009, och ingår därför inte i denna rapport.

Årsrapporten 2009/10 innehåller först en sammanfattning av läget inom gymnasieskolan respektive vuxenutbildningen i Stockholm baserad på läsårets inspektionserfarenheter, och därefter en lägesbeskrivning och bedömning av de olika huvudområdena. Därefter följer en avslutande diskussion med inspektörernas lägesanalys. Som bilaga återfinns sammanfattande korta beskrivningar och bedömningar av respektive enhet som inspekterats.

SAMMANFATTNING

Gymnasieskolan

Vi har under året inspekterat åtta gymnasieskolor, varav två är kommunala och de övriga sex fristående, förutom vuxenutbildningen och gymnasiesärskolans åtta enheter, varav de senare redovisas i en särskild rapport. De sex fristående skolorna har allt ifrån cirka 900 elever som JENSEN gymnasium Södra till 33 elever som Martinskolan, Söders Waldorfskola i Stockholm.

De under året inspekterade skolorna har överlag förhållandevis låga intagningspoäng vilket är en bidragande orsak till att de betygsklassade kunskapsresultaten också är förhållandevis låga. Ett undantag är Elektrikergymnasiet vars elever har genomsnittligt högre betyg än vad som kunde förväntas i förhållande till meritvärdena från grundskolan när de lämnar utbildningen. Enligt vår bedömning är skolans goda metoder för att hålla nere frånvaron bidragande orsak till detta, liksom det medvetna arbetet med gemensamma förhållningssätt och lärarnas goda undervisningsmetoder. På de andra skolorna har man i flera fall goda ansatser till bra arbete inom dessa områden men når inte lika långt, framför allt inte när det gäller att stävja elevfrånvaron. Lärarnas ledarskap fungerar ofta bra men återigen är det på några skolor så att flera lärare inte är tillräckligt skickliga, främst när det gäller att möta eleverna med höga och samtidigt rimliga förväntningar. Det sistnämnda är enligt forskning mycket viktigt för resultatet när det gäller elevernas lärande.

De flesta skolor arbetar bra med källkritik och har en tydlig policy för att stävja fusk och plagiat i eleverbeten. Däremot bör nästan alla utveckla sin förmåga att arbeta med elevernas språkutveckling så att även lärare som inte är svensklärare också blir involverade i detta arbete. De flesta skolorna bör också utveckla sitt arbete med att eleverna får tillfälle att reflektera över sitt eget lärande, utöver de moment av studieteknik som ingår i svenskämnet.

Informations- och kommunikationsteknik, IKT, används i olika utsträckning på de flesta skolorna. Metoderna bör dock utvecklas på några av skolorna; dels bör man utnyttja de befintliga skolportalerna i ökad omfattning och dels bör tillgången till bra datorutrustning för eleverna öka på flera skolor. På någon av skolorna som har god tillgång till datorer för eleverna finns det tendenser att eleverna lämnas alltför mycket till individuellt sökande av kunskap vilket enligt forskning kan inverka negativt på lärandet.

Överlag anser vi att den allmänna kunskapen om funktionsnedsättningar och dess konsekvenser för lärandet bör öka i lärargrupperna.

Av de skolor vi inspekterat under det gångna läsåret har två deltagit i försöksverksamheten med lärlingsutbildning enligt 10 § förordningen (2007:1349) om försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning. De elever som valt lärlingsutbildning menar att den ger mycket i form av yrkeskunnande, personlig utveckling och mognad. Vår bedömning är att det skiftar i vilken utsträckning man följt upp och utvärderat de kunskaper eleverna får ute på lärlingsplatserna. En skola har gjort det väldigt väl medan den andra skolan först bör arbeta med att tydliggöra vilka kursmål som eleverna ska uppnå på lärlingsplatsen och sedan bedöma i vilken grad de nått målen. Dessutom bör förutsättningarna för betygssättning förbättras genom närmare kontakter mellan handledare och yrkeskunniga lärare på skolan. Annars finns

risk för att skolan inte har kontroll på vad eleverna lär sig ute på arbetsplatsen och lärarna får bristande underlag för sin betygssättning. Ingen av skolorna hade helt fyllt sina platser inom lärlingsutbildningen. En bidragande orsak har enligt skolorna varit att flera elever som i årskurs två haft möjlighet att välja lärlingsutbildning har känt sig skeptiska till den minskade andelen kärnämnen och att lärare också påpekat att det för lärlingsutbildning krävs ökad egen drivkraft, ökad motivation och en viss grad av yrkeskunnande som förberedelse hos eleven.

På så gott som alla inspekterade skolor bedriver man ett medvetet arbete med bedömning och betygssättning vilket innebär att eleverna i dessa fall är mycket medvetna om de kriterier och mål som gäller. Någon skola har påbörjat kompetensutveckling inom området formativ bedömning, framåtsyftande återkoppling av kunskapsresultaten, vilket vi bedömer som positivt. Fler skolor borde göra detta eftersom forskning också visar på formativ bedömning och väl fungerande återkoppling som väsentliga komponenter för elevernas lärande.

Inspektionerna och brukarundersökningarna har under en följd av år visat att eleverna på gymnasieskolorna i Stockholm överlag trivs och känner sig trygga i skolan. På några skolor är det dock inte så hög grad av arbetsro på lektionerna som önskat vilket i sin tur har samband med att lärarna inte utövar ett lika gott ledarskap som i de skolor som har arbetsro och där eleverna har större möjligheter att koncentra sig på lärandet.

Vuxenutbildningen

Läsåret 2009/10 har tio enheter inom vuxenutbildningen inspekterats. Flera av dessa är relativt små, och har specialiserat sig på olika yrkesutbildningar. Genomgående är de flesta studerande mycket nöjda med sin utbildning och tycker att de lär sig mycket, vilket stämmer med åsikter på andra enheter tidigare år. Likaså menar de flesta studerande att de får bra stöd av lärarna när de behöver det. Möjligheten att validera sina kunskaper bör dock kunna ökas. Vuxenutbildningen erbjuder en stor flexibilitet vad gäller utformningen av utbildningen, och de studerande kan välja olika former av undervisning. Olika typer av distansutbildning ökar starkt, men kvaliteten på undervisningen varierar. Här behövs en utvecklad IT-strategi från kommunen och en tydligare kravspecifikation från beställaren om vilken kvalitetsnivå på distansutbildningen och de olika blandformerna inom distansutbildningen som kommunens vuxenutbildning vill tillhandahålla för sina studerande. Även på nationell nivå skulle kvalitetskraven på olika typer av distansutbildning behöva klargöras. Överlag är tillgången på datorer relativt god hos anordnarna, men personalens kompetens i den pedagogiska användningen av IKT varierar.

Yrkesutbildningen inom vuxenutbildningen ökar, och den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen är mycket viktig för de studerande, både för själva lärandet och för den kontakt med blivande arbetsgivare som detta innebär. Här behöver dock skolorna ofta förstärka kontakten med arbetsplatsen och klargöra både för den studerande och för handledaren på arbetsplatsen vad APU innebär, vilka utbildningsmoment som ingår och hur bedömningen ska ske. Behovet av ökad studie- och yrkesvägledning inom vuxenutbildningen är också ett område vi vill lyfta fram som ett viktigt utvecklingsområde, inte minst som ett försök att minska studieavbrotten inom vuxenutbildningen. Ökade insikter i förmågan att "lära sig lära" skulle också verksamt kunna bidra till att fler studerande avslutade sina studier inom vuxenutbildningen med godkända resultat istället för studieavbrott. Kvalitetsarbetet på de inspekterade skolorna har förbättrats, men bör ändå genomgående stärkas och systematiseras.

Den låga svarsfrekvensen på studerandeenkäterna är generellt sett ett stort problem inom vuxenutbildningen. Den effektstudie som Stockholms stad genomfört i samarbete med Göteborg och Malmö visar att Stockholm har gjort en god ansats vad gäller att försöka finna en form för att följa upp de särskilda målen om vuxenutbildningens betydelse för demokrati och sysselsättning efter studierna.

Behov av förbättrad coachning från skollädaarna av lärarnas ledarskap är ett annat utvecklingsområde som vi ofta lyft fram i årets inspektionsrapporter. Arbetet för likvärdig betygssättning har förbättrats, och flera skolor har deltagit i vuxenutbildningsavdelningens seminarier om bedömning och betygssättning, som av anordnarna uppfattats som ett gott stöd för verksamheten. Här behöver dock utvecklingsarbetet med diskussioner och erfarenhetsutbyte fortsätta, inte minst mellan olika utbildningsanordnare. Detta gäller särskilt de mindre anordnarna.

LÄGESBESKRIVNING OCH BEDÖMNING, GYMNASIESKOLAN

Kunskaper, utveckling och lärande

BETYGSBASERADE KUNSKAPSRESULTAT

Styrkor

- Vissa av skolorna har goda utbildningsresultat i förhållande till elevernas intagningsvärden, det vill säga meritvärdena från grundskolan.

Utvecklingsområden

- De betygsbaserade kunskapsresultaten är låga i de flesta av de inspekterade gymnasieskolorna.

De gymnasieskolor vi inspekterat det här läsåret har så gott som alla haft förhållandevis låga intagningspoäng vilket bidrar till att de också har låga betygsbaserade kunskapsresultat i slutet av utbildningen. En skola har visserligen förbättrat sina genomsnittliga betygspoäng de senaste åren men har samtidigt fått en ökad andel elever som har hoppat av utbildningen. En annan skola har lägre genomsnittliga betygspoäng i kombination med en stor andel lärlingsutbildning och andelen elever som får högskolebehörighet är betydligt lägre än i de andra skolorna. Ytterligare en skola, Elektrikergymnasiet, skiljer ut sig på ett positivt sätt genom att eleverna där har bättre utbildningsresultat än genomsnittet för staden och riket trots ganska låga intagningspoäng. Denna skola präglas av god undervisning och gott arbete med normer och värden.

De orsaker vi har funnit till att de flesta av de inspekterade skolorna inte på motsvarande sätt lyckas lyfta sina elever kunskapsmässigt är bland annat att det finns brister i lärarnas kompetens (se nedan) och att skolorna brister i förmåga att följa upp och stävja elevernas frånvaro. Dessutom präglas inte dessa skolor i tillräcklig utsträckning av gemensamma förhållningssätt gentemot eleverna.

LÄRARES SKICKLIGHET OCH LEDARSKAP I KLASSRUMMET

Styrkor

- På hälften av de inspekterade skolorna upplevs de allra flesta lärare av eleverna som kunniga och mycket hjälpsamma.
- De flesta lärare på de inspekterade gymnasieskolorna är välutbildade.

Utvecklingsområden

- Hälften av de inspekterade skolorna bör öka medvetenheten om vikten av att möta eleverna med höga och rimliga förväntningar och att utmana och stärka alla sina lärares ledarskap i klassrummet.

I hälften av de åtta skolorna har vi bedömt lärarnas skicklighet som en styrka. Det handlar då oftast om att lärarna är bra på att skapa motivation genom att verkligen, som eleverna uttrycker det, "brinna för sitt ämne". De möter också eleverna med höga och rimliga förväntningar. Två av skolorna har i stället detta som en svaghet. I dessa fall är det ofta så att vissa lärare på skolan har låga förväntningar på eleverna. Det kan exempelvis vara så att man inte börjar genomgångar förrän långt in på lektionen eftersom man vet att många elever kommer för sent eller att läraren sänker sina förväntningar och krav redan när han/hon utformar uppgifter. Hälften av skolorna har alltså lärare som i ganska hög utsträckning inte är tillräckligt skickliga i att ge eleverna en bra utbildning. Det är viktigt att dessa skolor prioriterar att komma till rätta med detta i sitt utvecklingsarbete.

KUNSKAPSDISKUSSIONER OCH UTVECKLING AV UNDERVISNINGSMETODER

Styrkor

- På tre av åtta inspekterade skolor förs bra diskussioner om kunskap och lärande. Detta sker främst i arbetslagen.

Utvecklingsområden

- Skolorna bör i ökad omfattning skapa utrymme för fördjupade diskussioner om kunskap och lärande.
- Skolorna bör i ökad omfattning använda relevanta resultat som grund för sina diskussioner om utveckling av undervisningsmetoder.
- Forskning bör i ökad omfattning ligga till grund för utveckling av undervisningsmetoderna.

På tre av de inspekterade skolorna sker bra och utvecklande diskussioner bland lärarna om kunskap. På de andra åtta anser vi att detta är ett utvecklingsområde för skolan eller att skolans arbete inom detta område varken utgör en styrka eller en svaghet. Den främsta anledningen till att en skola inte för sådana diskussioner på sina möten är ofta att tiden går åt till frågor av administrativ art istället för gemensamma diskussioner och utbyten utifrån relevanta resultat om hur man på bästa sätt utformar undervisningen för att nå ökad måluppfyllelse. På skolor där man i förväg avdelar tid till kunskapsdiskussioner och tydligt

avgränsar när man diskuterar praktisk administration och när man diskuterar kunskap och utveckling lyckas man oftast bättre.

SPRÅKUTVECKLING, VETENSKAPLIGHET, PROBLEMLÖSNING OCH INSIKT OM DET EGNA LÄRANDET

Styrkor

- De flesta av de inspekterade skolorna har ett gott arbete när det gäller att öva vetenskapligt förhållningssätt och framhålla vikten av källkritik.
- Vi har under ett antal år konstaterat att de flesta gymnasieskolor har tydliga regler och konsekvenser i fall av plagiat och fusk.

Utvecklingsområden

- Många av de inspekterade skolorna bör utveckla sitt arbete med att ge eleverna tillfällen att reflektera över och utveckla sin insikt om det egna lärandet.
- Sex av de åtta inspekterade gymnasieskolorna bör öka sitt arbete med att söka metoder för lärare i andra ämnen än svenska att arbeta med elevernas språkutveckling.
- I de skolor där eleverna i hög utsträckning arbetar med individuellt arbete med inlämningsuppgifter bör undervisningen i ökad omfattning innefatta övning i problemlösning inom alla ämnen.

De flesta lärarna genomför enligt vår bedömning en undervisning som erbjuder tillfällen för eleverna att öva vetenskapligt förhållningssätt i den meningen att de får öva argumentation både muntligt och skriftligt utifrån sakliga argument. Lärare är också överlag nogga med att framhålla vikten av källkritik och använder effektiva metoder för att upptäcka plagiat vilket i förekommande fall också får tydliga konsekvenser för en elev som plagierat.

De skolor och lärare som medvetet arbetar med att eleverna får inflytande över planeringen av undervisningen ökar också på det sättet möjligheten för eleverna att få ökade insikter om det egna lärandet. Så gott som alla skolor har inslag av och information om studieteknik i undervisningen, antingen inom ämnet svenska eller i samband med introduktionsdagar i början av gymnasieutbildningen. De bör dock även senare i utbildningen och mer kontinuerligt följa upp denna information och också i ökad utsträckning på individnivå erbjuda eleverna tillfällen att reflektera över hur de lär sig bäst. Det sistnämnda kan också med fördel kopplas samman med den kontinuerliga återkopplingen av kunskapsresultaten som bör vara formativ, alltså främjande och inriktad på att stödja elevernas behov av att träna och utveckla de olika kunskapskvaliteter som allt högre betygssteg innebär.

IKT I UNDERVISNINGEN

Styrkor

- Fem av åtta inspekterade skolor har god tillgång till datorer i undervisningen.
- Tre av åtta skolor har välfungerande skolportaler som i stort sett används på ett bra sätt.

Utvecklingsområden

- På båda de kommunala skolorna som inspekterats under året bör både tillgången och användningen av datorer och IKT i undervisning och kommunikation mellan lärare och elever utvecklas.
- Användningen av de befintliga skolportalerna bör utvecklas på de flesta skolor.

Så gott som alla skolor som vi inspekterat under läsåret har tillgång till en skolportal avsedd att användas i undervisningen och för kommunikation mellan elever och lärare samt i vissa fall också med föräldrar. Det är dock inte alla skolor som enligt vår mening har tillräcklig tillgång till datorer för eleverna. På några kommunala gymnasieskolor som har den av kommunen gemensamt upphandlade skolportalen Fronter har inte användningen av portalen kommit igång. Den främsta anledningen till detta är lärarnas bristande kunskaper om portalens möjligheter.

STÖDUNDERVISNING OCH ELEVER I BEHOV AV SÄRSKILT STÖD

Styrkor

- Stödundervisningen fungerar bäst på de skolor som dagligen har schemalagda längre pass av stöd som är öppna för alla elever.

Utvecklingsområden

- Den allmänna kompetensen om funktionsnedsättningar av olika slag och dess konsekvenser för elevernas lärande bör öka.
- Åtgärdsprogrammets utformning och användning bör förbättras.
- Fler skolor bör ha tillgång till specialpedagog eller speciallärare.

På alla de inspekterade skolorna erbjuds eleverna stödundervisning i olika omfattning. Bäst fungerar det på de skolor där stödtid finns utlagt på schemat i längre pass så gott som varje

dag och där stödundervisningen är öppen för alla elever och där lärarna med alla medel aktivt ser till att eleverna deltar i stöd- och specialundervisningen. Några har så kallade stugor exempelvis i matematik som återkommer vid ett eller ett par tillfällen i veckan som läraren rekommenderar elever som har behov av stöd att delta i. Denna modell förefaller inte lika välutnyttjad som den först nämnda som medför större tillgänglighet.

Hälften av skolorna har tillgång till specialpedagog och/eller speciallärare. Dessa gör en viktig insats främst för elever med diagnostiserade funktionsnedsättningar som exempelvis dyslexi. Vissa organisatoriska omständigheter har dock gjort att några av de specialpedagoger som var avdelade att stödja eleverna inte gjorde det i den omfattning som det var tänkt. Det har handlat om sjukskrivningar eller att annat utvecklingsarbete på skolan har tagit tid från specialundervisningen på skolan.

Åtgärdsprogram utformas vid behov i så gott som alla skolorna. De mallar som skolorna har är bra men utformningen och användningen av åtgärdsprogrammen bör utvecklas till att verkligen bli funktionella redskap för att hjälpa eleven. Vi har funnit bra exempel på åtgärdsprogram som efter en kartläggning av problematiken sedan främst fokuserar på vad skolan kan göra för att stödja eleven att nå sina mål. Inte sällan kan man dock finna samma formuleringar i olika elevers åtgärdsprogram vilket tyder på att man då mer slentrianmässigt fyller i blanketterna.

Den allmänna kompetensen hos lärarna på skolorna om olika funktionsnedsättningar bör överlag öka. Där kompetensen är högre finns det oftast en intresserad speciallärare eller person från elevhälsoteamet som informerat övriga på skolan. Vi anser att kompetensen inom detta område överlag och mer systematiskt bör ökas i lärargrupperna.

ELEVFRÅNVARO OCH AVHOPP

Styrkor

- En skola arbetar på ett funktionellt och mycket bra sätt med att stävja elevernas frånvaro.

Utvecklingsområden

- Eftersom elevfrånvaron är hög i hälften av de inspekterade skolorna bör främst dessa skolor, men också övriga skolor, utveckla sina metoder för att följa upp och stävja elevfrånvaro med tydliga konsekvenser och omedelbara reaktioner samt kontakt med vårdnadshavare när en elev är frånvarande.

I hälften av de inspekterade skolorna är eleverna enligt uppgifter från skolan ofta frånvarande, vilket har stor inverkan på elevernas måluppfyllelse. I dessa skolor har eleverna också i slutet av sin utbildning i hög utsträckning låga betygsbaserade kunskapsresultat. De har också lägre intagningspoäng när de antas till utbildningen vilket i sin tur kan tyda på att det bland dem finns en större andel elever med bristande studiemotivation. En skola, Elektrikergymnasiet,

skiljer sig dock från de övriga. Trots att eleverna där har förhållandevis låga intagningspoäng har de mycket låg frånvaro. Skolan är liten och arbetar mycket medvetet med att tidigt följa upp elevfrånvaro i kombination med ett omfattande och framgångsrikt arbete med att skapa gemensamma normer och värderingar hos både elever och lärare. Eleverna vid Elektrikergymnasiet har också förhållandevis goda betygsbaserade kunskapsresultat. I skolor där uppföljningen av frånvaron inte fungerar lika väl har man överlag en mer tillåtande hållning och tenderar att mena att skolan i sig är ett erbjudande och att det ligger på elevens ansvar att komma till skolan. Alla elever är dock inte ansvarstagande när de börjar i gymnasieskolan och därför ingår det i det pedagogiska uppdraget att fostra eleverna i ansvarstagande. Detta är en stor utmaning för skolorna. Hälften av de inspekterade skolorna bör i ökad utsträckning och med ett samlat grepp om frågan anta den utmaningen.

LÄRLINGSUTBILDNING

Styrkor

- En av skolorna med lärlingsutbildning gör ingående utvärderingar och uppföljningar av sin försöksverksamhet inom lärlingsförsöket, med elever, lärare, bransch och föräldrar involverade.
- Många elever på lärlingsutbildning menar att de utvecklats särskilt mycket både personligt och kunskapsmässigt på arbetsplatserna.
- Det individuella lärandet på lärlingsplatserna medför stora möjligheter till individualisering i lärandet.

Utvecklingsområden

- Tydligheten i vilka kunskapsmål som ska uppnås på lärlingsplatsen bör öka på en av skolorna.
- Bedömning av kunskapsmålen utifrån gällande betygsriterier måste bli tydligare och kopplingen mellan branschernas och skolans kunskapssyn bör öka.

Två av de under året inspekterade skolorna har lärlingsutbildning enligt försöksverksamheten med lärlingsutbildning.¹ Både lärare och elever pekade vid våra inspektioner på de fördelar som lärlingsutbildningen har genom ett individualiserat lärande och övning i ansvarstagande samt att undervisningsformen ger mycket i form av yrkeskunnande, personlig utveckling och mognad. Flera elever menade dock i intervjuer att de valt bort lärlingsutbildning i försöksverksamheten eftersom den har en mindre andel kärnämnen och att de därför var rädda för att bredden av möjligheter till utbildning efter gymnasiet skulle minska. Lärare menade också att lärlingsutbildning kräver mer av den enskilda eleven ute på arbetsplatsen i form av motivation och initiativkraft, vilket inte

¹ Förordning 2007:1349 om försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning

stämmer överens med den annars vanligt förekommande tanken att lärlingsutbildning bäst skulle passa de elever som är mindre motiverade och har en lägre grad av initiativkraft.

Bedömning och betygssättning

LIKVÄRDIG BEDÖMNING

Styrkor

- Två skolor har strategier för likvärdighetsarbetet som går ut på att exempelvis rätta varandras nationella prov.
- På alla skolorna arbetar lärarna informellt för likvärdig bedömning genom att ämnesvis diskutera bedömningsfrågor.

Utvecklingsområden

- Alla skolor utom en, IVIK-gymnasiet, bör utveckla sitt organiserade arbete och sina kontakter med andra skolor i syfte att främja likvärdighet i bedömning.

På alla skolor arbetar lärarna medvetet med att tolka betygskriterier dels i syfte att göra säkra bedömningar och dels i syfte att skapa en rättvis betygssättning. Det mesta av detta arbete sker dock informellt och individuellt och i mindre utsträckning tillsammans med andra lärare på ett organiserat sätt så som vi anser att det bör göras. Vi bedömer också att behovet av organiserade nätverk för kontakter även utanför den egna skolan är nödvändig. I förlängningen bör också flera skolformer som kommunal vuxenutbildning och grundskola mötas i nätverk.

INFORMATION OM MÅL OCH BETYGSKRITERIER SAMT ÅTERKOPPLING TILL ELEVERNA OM DERAS KUNSKAPSUTVECKLING

Styrkor

- Alla skolor presenterar betygskriterier för eleverna och eleverna är överlag väl medvetna om innebörden och kraven som de olika betygsstegen innebär.
- Hälften av skolorna har påbörjat kompetensutveckling inom området formativ bedömning, innebärande framåtsyftande återkoppling om kunskapsutvecklingen.

- En skola, IVIK-gymnasiet, har ett väl utvecklat delkurssystem med tillhörande testsystem som säkerställer att varje elev får en individualiserad utbildning.

Utvecklingsområden

- Alla de inspekterade skolorna bör utveckla sin förmåga att på ett tydligare sätt återkoppla elevernas kunskapsutveckling på ett framsyftande sätt genom så kallad formativ bedömning.
- På så gott som alla skolor som har arbetsplatsförlagd utbildning bör man tydliggöra vilka kunskapsmål som ska uppnås på arbetsplatsen och hur dessa kunskaper ska bedömas.
- Underlaget för bedömning och betygssättning bör breddas på vissa skolor eftersom lärarna där i alltför hög grad baserar sina bedömningar på teoretiska prov.

Vissa skolor har på ett organiserat sätt utarbetat lokala konkretiseringar av de nationella betygskriterierna som fungerar bra som hjälp när man förklarar kraven för eleverna. Däremot bör de flesta skolor som har arbetsplatsförlagd utbildning, APU, utarbeta tydligare bedömningsblanketter för APU:n. Ofta innehåller dessa enbart omdömen om elevernas uppförande, tidspassning och annat som inte ingår i de nationella betygskriterierna. I de fall kunskapsmål bedöms på APU:n blandas dessa oftast samman med omdömen om uppförande etc. Vi anser att om sådana omdömen finns måste de tydligt avskiljas från bedömningen av de kunskapsmål som ingår i de delar av kursen som ska genomföras på arbetsplatsen.

Normer och värden - Arbetet mot diskriminering och annan kränkande behandling

TRYGGHET, STÄMNING OCH STUDIERO

Styrkor

- På alla skolor uppger eleverna att de trivs och känner sig trygga.
- De allra flesta skolor arbetar strukturerat och medvetet med skolans normer och värden.

Utvecklingsområden

- På flera skolor händer det att det inte är arbetsro på lektionerna.
- Hälften av de inspekterade skolorna bör sträva efter att lärarna i ökad omfattning har gemensamma förhållningssätt och också agerar efter vad som är överenskommet.

- Flera skolor bör i ökad omfattning ha uppsikt över hur eleverna kommunicerar över Internet.

Överlag så trivs eleverna och känner sig trygga på de inspekterade gymnasieskolorna. Skolorna bedriver också ett medvetet arbete mot trakasserier och diskriminering med exempelvis klassrepresentanter, som har till uppgift att rapportera till vuxna på skolan om de märker något sådant. Detta stämmer väl överens med vad vi kommit fram till under tidigare läsår. Många skolor arbetar också medvetet med att försöka stävja sena ankomster, frånvaro och bristande arbetsro på lektionerna. På hälften av skolorna lyckas man också med detta arbete genom att lärarna agerar samstämmigt i enlighet med det överenskomna, men på fyra skolor är det dock inte så. Vi anser därför att man i dessa fall bör intensifiera sina ansträngningar att skapa gemensamma förhållningssätt som alla lärare känner att de i praktiken kan ställa upp på och handla efter. På ytterligare någon skola är det inte lika nödvändigt att lärarna agerar samfällt eftersom samspelet ändå fungerar. Då är det dock extra viktigt att skolan klargör för eleverna att man har som policy att lärare agerar olika i olika situationer och i olika grupper.

PLANER MOT DISKRIMINERING OCH ANNAN KRÄNKANDE BEHANDLING

Styrkor

- Skolornas planer mot diskriminering och kränkningar har bra beskrivningar av hur man handlar när kränkningar har uppkommit.
- De flesta elever känner till planerna mot diskriminering och kränkningar på den egna skolan.

Utvecklingsområden

- Så gott som alla skolor bör i ökad utsträckning genomföra och i sina planer beskriva en kartläggning av förekomsten av diskriminering och kränkningar på skolan samt vilka åtgärder man föreslår med anledning av denna.
- Eleverna bör i ökad omfattning vara involverade i framtagandet av planerna.

Alla årets inspekterade skolor har planer mot diskriminering och kränkande behandling, vilket också är ett absolut krav enligt skollagen och diskrimineringslagen. Innehållet är ofta inriktat främst på att beskriva det arbete som är främjande, dvs. det arbete som på ett bredare sätt inom skolans alla områden motverkar diskriminering och kränkningar. Oftast är också eleverna informerade om innehållet i planerna. Endast tre av åtta skolor har dock planer som enligt vår bedömning helt uppfyller lagarnas krav. Oftast fattas en redovisad kartläggning av förekomsten av trakasserier och diskriminering som de föreslagna åtgärderna ska bygga på. Det är inte heller vanligt att eleverna är tillräckligt involverade i framtagandet av planerna.

Oftast går färdiga utkast av planen på remiss till enstaka elevrepresentanter vilket vi menar inte är tillräckligt.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

I enlighet med de mål och riktlinjer som reglerar vår inspektion granskar vi skolornas kvalitetsarbete. Med detta menar vi bland annat deras förmåga att på ett systematiskt sätt samla in resultat, analysera resultaten och ta fram relevanta förslag på förbättringsåtgärder som involverar både personal och elever. Vi bedömer också skolornas kvalitetsredovisningar samt skolledarnas förmåga att leda skolornas utvecklingsarbete, inte minst genom utveckling av undervisningen.

KURSU TVÄRDERINGAR, FEEDBACK FRÅN ELEVER OM UNDERVISNINGEN SAMT INSAMLING AV RESULTAT

Enligt Skolverkets allmänna råd om kvalitetsredovisning definieras resultat som ”något (konkret eller abstrakt) som uppkommer genom att en viss handling eller en viss insats fullbordas, ofta om något som kan värderas eller mätas men även ett förändrat sätt att arbeta, t.ex. bättre sätt att samarbeta med hemmen, etc.”

Styrkor

- Hälften av skolorna bedriver ett systematiskt arbete med att samla in resultat från olika enkäter och andra resultat och en av skolorna, JENSEN Södra, bedriver ett föredömligt sådant arbete.
- Kvalitets- och förbättringsarbetet har de senaste åren blivit mer medvetet på de flesta skolor och en skola bedriver ett föredömligt arbete inom detta område.

Utvecklingsområden

- Alla skolor genomför inte systematiskt kursutvärderingar som sedan sammanställs på skolnivå.
- Hälften av skolorna bör utveckla planer för sitt kvalitetsarbete på årsbasis.
- Så gott som alla skolor bör se över vilka resultat som finns att tillgå och vilka resultat som sedan ska användas för att kunna göra bästa möjliga analys som grund för åtgärdsförslag inför framtiden.

Vår bedömning är att alla skolor vi mött under detta år arbetar eller försöker arbeta seriöst och ambitiöst med sitt förbättringsarbete. Inte alla har den förmågan vilket ofta är en ledningsfråga. Skolor som tillhör en koncern har också ofta bra koncerngemensamma sätt att arbeta med sitt kvalitetsarbete, förutsatt att de enskilda skolorna vid sidan om de

koncerngemensamma riktlinjerna också har frihet att utforma och använda de resultat som är adekvata för den lokala verksamheten. Kursutvärderingar görs i någon form på de flesta skolor, allt ifrån att läraren på eget initiativ utvärderar skriftligt till att hela skolan har en standardiserad blankett som sedan sammanställs till underlag för diskussioner och analys samt åtgärdsförslag för hela skolan sammantaget. På flera skolor har man ett systematiskt och bra sätt att arbeta med sin kvalitetsutveckling och de processer som detta innebär, samtidigt som man också fokuserar på skolans nationella mål så som de är formulerade i läroplanen där kunskapsuppdraget också är centralt. Vi har också under året mött exempel på skolor som inte har någon systematik och mycket bristande medvetenhet om vilka resultat man har att tillgå. En skola har inte ens tagit fram en kvalitetsredovisning.

KVALITETSREDOVISNINGAR OCH ANALYS AV RESULTAT MED FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

En kvalitetsredovisning ska på såväl verksamhetsnivå som kommunal nivå innehålla både kvalitativ och kvantitativ information och bedömningar av måluppfyllelse. Enligt Skolverkets Allmänna råd och kommentarer om kvalitetsredovisning från 2006 definieras analys som följer: "fördjupande genomlysning för att strukturera, skapa en helhetsbild, tolka underlag och mål och söka framgångsfaktorer respektive orsaker till varför man inte nått målen."

Styrkor

- Delaktigheten från personalen i framtagandet av kvalitetsredovisningarna är större än tidigare.
- Kvalitetsredovisningarna på årets inspekterade skolor är mer anpassade till läroplanens mål än på tidigare års inspekterade skolor.

Utvecklingsområden

- Det finns skolor som inte har kvalitetsredovisningar som uppfyller förordningens krav; en skola saknar till och med helt kvalitetsredovisning.
- Det är mycket ovanligt att eleverna är delaktiga i framtagandet av kvalitetsredovisningen i tillräcklig omfattning.

Dokumentationen av kvalitetsarbetet i form av kvalitetsredovisning och arbetsplan har utvecklats till det bättre de senaste åren. De skolor som deltagit i utbildningsförvaltningens projekt Utbildning i lokalt kvalitetsarbete gör enligt vår bedömning bra kvalitetsredovisningar och har också bättre kunskaper om begrepp som mål, resultat, uppföljning och utvärdering. Några andra skolor bör dock enligt vår bedömning renodla arbetsplan och kvalitetsredovisning och på samma gång göra det tydligare varför vissa resultat används och utveckla resultat användningen så att man ringar in skolans egna problemområden på ett bättre sätt.

Vi har också observerat i andra sammanhang, bland annat i inspektionen av gymnasiesärskolan, att de kommunala skolor som använder WebbILS ofta fokuserar för

mycket på det som utbildningsförvaltningen efterfrågar i form av rapportering och missar således viktiga läroplansmål som leder till utveckling för den egna verksamheten.

SKOLLEDNINGARNAS PEDAGOGISKA LEDARSKAP OCH FEEDBACK TILL LÄRARNAS

Styrkor

- Tre av de inspekterade skolorna har former för att följa upp lärarnas ledarskap i klassrummet.

Utvecklingsområden

- Skolorna bör utveckla sina former för att följa upp och utmana lärarnas ledarskap och metoder i klassrummet.

Sex av åtta inspekterade skolor har detta område som svaghet. Eftersom lärarnas ledarskap, bemötande och metoder i klassrummet enligt forskning är av stor vikt för hur eleverna lyckas med sitt lärande så menar vi att det är mycket viktigt att skolledningarna i framtiden prioriterar detta, särskilt på skolor som har låga betygsbaserade kunskapsresultat. Detta förutsätter att skolledningarna får ökad tid och möjligheter att vara pedagogiska ledare och att de också följer upp, utmanar och stöttar lärarna med metoder som gör att dessa förmår ta till sig synpunkterna och känna tillit till förändringsprocessen.² Överlag bör skolledare få ökad kunskap om coachande förhållningssätt.

² Jfr Michael Fullan; Motion leadership, 2010

LÄGESBESKRIVNING OCH BEDÖMNING, VUXENUTBILDNINGEN

Kunskaper, utveckling och lärande samt Bedömning och betygssättning³

RESULTAT OCH BEDÖMNINGSKOMPETENS

Styrkor

- Andelen studerande med godkända betyg bland dem som har fullföljt utbildningen på grundläggande vuxenutbildning har förbättrats.

Utvecklingsområden

- Arbetet med validering av de studerandes kunskaper bör stärkas.
- Arbetet med likvärdighet i bedömning och betygssättning bör utvecklas ytterligare.
- Metoderna för bedömning av studerandes kunskaper inom distansundervisning bör kvalitetssäkras.

De olika utbildningsanordnarnas kunskapsresultat redovisas och analyseras utförligt i Kvalitetsredovisning för vuxenutbildningen i Stockholm stad, publicerad november 2009. Här konstateras att inom *grundläggande vuxenutbildning* skedde en kraftig resultathöjning från 63 procent godkända 2006/07 till 76 procent läsåret 2007/08 och denna höjda nivå ligger i stort sett kvar läsåret 2008/09 med 75 procent av de studerande som uppnådde godkända betyg. Denna utveckling verifierades genom de betygsresultat som rapporterades i samband med de inspektioner vi gjorde hösten 2009 – dock var inte personalen alltid medveten om den positiva förändring som hade skett.

Inom *gymnasial vuxenutbildning* i Stockholms stad låg andelen godkända betyg på ungefär samma nivå under läsåret 2006/07, 2007/08 och 2008/09, de två tidigaste resultaten inom parentes:

Samtliga kurser	75% (75%, 74%)
-----------------	----------------

Därav:

Allmänna kurser	69% (69%, 66%)
-----------------	----------------

Kärnämnen	71% (66%, 68%)
-----------	----------------

Yrkeskurser	82% (81%, 81%)
-------------	----------------

³ Av metodologiska skäl har vi funnit det lämpligast att här sammanfoga inspektionsområdena Kunskaper, utveckling och lärande samt Bedömning och betygssättning till ett område

När det gäller studieresultat i enskilda ämnen redovisar Skolverket tre ämnen inom gymnasial vuxenutbildning för kalenderåret 2009. Här visar Stockholms stad generellt sett mycket höga siffror för andel elever som har IG i dessa kurser jämfört med storstäder och samtliga kommuner i riket. Exemplet nedan gäller andel IG-betyg i Matematik A i gymnasial vuxenutbildning kalenderåret 2009:

Stockholms stad 34 procent IG, storstäder 27 procent, samtliga kommuner 23 procent.

Även om det kan finnas flera olika felkällor till betygsstatistiken - till exempel varierar kommunernas tillämpning av när lärarna sätter IG på en kurs och när de anger studieavbrott – så är de höga siffrorna för IG i Matematik A, Svenska A och Engelska A ett starkt observandum för vuxenutbildningen i Stockholms stad, inte minst eftersom andelen visar på en ökande trend de senaste åren.

I vuxenutbildningens studerandeenkät hösten 2009 skattar de studerande 3,3 på en fyrgradig skala när det gäller påståendet "Jag får tillräckliga möjligheter att redovisa mina kunskaper". Vår bedömning är att möjligheterna att redovisa sina kunskaper på olika sätt inom vuxenutbildningen bör utvecklas, inte minst genom validering (se nedan).

Såväl utbildningsanordnarna som vuxenutbildningsavdelningen har arbetat med att stärka likvärdigheten i bedömning och betygssättning på olika sätt. Bland annat har avdelningen anordnat seminarier på detta tema, som varit uppskattade av anordnarna. Behovet av diskussioner och träffar över "anordnargränserna" i dessa frågor är stort, inte minst för de små anordnarna, och vi menar att det är viktigt att se dessa seminarier som en inledning på ett viktigt kompetensutvecklingsområde.

Beträffande distansundervisning har inspektionerna de två senaste läsåren visat att det finns åtminstone två frågor om bedömning och betygssättning, som är ytterst angelägna: Hur säkerställer utbildningsanordnaren att det är rätt person som skickar in svaren och hur stävjas fusk och plagiat? Hur ska examinationerna ske så att alla olika typer av kunskapsmål kan mätas?

Vår bedömning när det gäller de enheter som har inspekterats detta läsår är att utbildningsanordnarna arbetar väldigt olika med detta. En anordnare, Hermods, utför alltid ett test per kurs i realtid via webbkamera och kräver då legitimation, en annan anordnare, MiROi, kräver alltid att kursdeltagaren har deltagit vid ett prov per kurs i kurs i lokal då legitimation ska uppvisas. Om resultatet vid övriga inskickade uppgifter väsentligt skiljer sig från de resultat som presteras vid det provtillfälle då legitimation har uppvisats går läraren vidare och undersöker hur den differensen har uppkommit. Problemet är dock ibland att även om rutiner finns så tillämpas de inte fullt ut av alla lärare.

De flesta av årets inspektioner har skett hos anordnare som har blandvarianter av distansutbildning då den studerande till viss del har deltagit i undervisning i fysisk lokal. Läraren får då tillfälle att lära känna den studerande och hans/hennes prestationer och kan då avgöra om kvaliteten på inskickade uppgifter i stort sett stämmer överens med den studerandes förväntade kunskapsnivå. Särskilda problem uppstår i laborationsämnen och språk, där kommunikativ kompetens fortlöpande ska utvärderas av läraren och där distansutbildningen ännu inte har funnit sina former.

UNDERVISNINGEN I VUXENUTBILDNINGEN

Styrkor

- Flexibiliteten inom vuxenutbildningen har ökat.
- De flesta lärare uppvisar god skicklighet och gott ledarskap i klassrummet.
- De studerande är nöjda och tycker att de lär sig mycket.

Utvecklingsområden

- Validering och kartläggning av kunskaper samt diagnostiska test bör utvecklas.
- Många som formellt är heltidsstuderande upplever inte att de studerar på heltid.
- Undervisningsformerna bör i vissa fall utvecklas för att skapa mer kommunikation mellan kursdeltagarna för att undvika ensidig användning av den modell där läraren frågar och en studerande i taget svarar. Vuxenutbildningen behöver i högre grad ta vara på de ganska fåtaliga tillfällen när de studerande samlas i grupp och utnyttja gruppen mer som en pedagogisk tillgång.
- Utbildningen i studieteknik, de studerandes förmåga att ”lära sig lära”, bör utvecklas.
- Det finns en rad områden inom distansundervisning via IKT-plattform och Internet som generellt bör utvecklas; ett sådant viktigt område är möjligheten till interaktivitet inom distansundervisningen.

FLEXIBILITET

Undervisningsmetoderna inom vuxenutbildningen har utvecklats mycket och blivit mer flexibla, och ibland har gränserna mellan olika metoder suddats ut. Det är ibland svårt att definiera vad som är distansundervisning, flexibelt lärande eller klassrumsundervisning. Tendensen är att fler och fler anordnare använder metoder som innehåller en blandning av olika undervisningsmodeller, och erbjuder de studerande flera valmöjligheter beroende på hur mycket lärarstöd de vill ha och beroende på hur mycket tid och möjlighet de har att gå till en särskild undervisningslokal. De studerande kan ofta välja mellan olika studietempo och studievolym.

Många studerande arbetar parallellt med studierna, inte så sällan på heltid, vilket framkommit vid intervjuer både med de studerande och med lärare och skolledning. Den ökade flexibiliteten inom vuxenutbildningen ser vi som en mycket positiv utveckling för de studerande. Det gäller dock för anordnaren att vara klar över hur målen för utbildningen ser ut så att kvaliteten i utbildningen bibehålls, även om vägarna till målen kan se väldigt olika ut.

LÄRARES SKICKLIGHET OCH LEDARSKAP I KLASSRUMMET

De studerande tycker att de lär sig mycket och att de har skickliga lärare, vilket även framkommer i vuxenutbildningsavdelningens studerandeundersökning hösten 2009. På en fyrgradig skala skattar de studerande 3,6 på påståendet att lärarna har goda ämneskunskaper och 3,5 när det gäller att läraren har god pedagogisk förmåga. Skattningen blir lite lägre gällande påståendet "Innehållet i kursen/kurserna motsvarar mina förväntningar" och "Jag får tillräckliga möjligheter att redovisa mina kunskaper", där resultatet ligger på 3,3.

Även om de flesta studerande menar att de lär sig mycket, så bedömer vi att undervisningsmetoderna bör utvecklas inom vuxenutbildningen. Inte sällan saknas en ordentlig kartläggning av de studerandes kunskaper genom till exempel diagnostiska test, vilket skulle kunna bidra till att få till stånd en mer individualiserad undervisning. En sådan kartläggning och i förekommande fall validering av de studerandes förkunskaper skulle även kunna öka genomströmningen av studerande och snabbare få ut en del studerande i arbetslivet.

Omfattningen av validering och de gemensamma rutinerna för sådan bör över huvud taget kunna ökas inom vuxenutbildningen i Stockholms stad. Idag upplever de studerande och även utbildningsanordnarna att det inte finns tillräckliga incitament för att arbeta mer med validering, eftersom det oftast inte går att komma fram snabbare i studierna genom valideringen. Oftast arbetar utbildningsanordnarna mest med kvittning av tid ute på APU när det gäller validering, vilket inte är tillfyllest. Anordnarna bör finna metoder för att validera olika kunskapsmål i de olika kurserna, vilket skulle gynna både de studerande och även samhället som snabbare skulle kunna få utbildad arbetskraft, ett mål som tydligt framgår i läroplanens mål för vuxenutbildningen.

Det är ett problem att flera studerande som vi intervjuat menar att deras arbetsinsats inte motsvarar heltidsstudier, trots att de formellt bedriver sådana. Ökad validering och en översyn av mängden hemuppgifter skulle kunna vara ett medel att komma tillrätta med detta.

GRUPPEN SOM PEDAGOGISK TILLGÅNG, PROBLEMLÖSNING, SPRÅKUTVECKLING

Vi har sett många exempel på goda undervisningsmetoder inom vuxenutbildningen, men även en del exempel på begränsad kommunikation mellan de studerande där exempelvis läraren frågar och en elev i taget svarar. Vuxenutbildningen behöver i högre grad ta vara på de tillfällen när de studerande samlas i grupp och utnyttja gruppen mer som en pedagogisk tillgång, inte minst eftersom de vuxna oftast har relativt få lektioner och oftast studerar på egen hand. Vi anser att lärandet skulle gynnas av att de studerandes olika erfarenheter och kompetenser i ökad omfattning tas tillvara, inte minst genom olika former av problemlösning i grupp.

Interaktiviteten i språkundervisningen bör också öka genom att de studerande pratar mer med varandra istället för att som ibland sker när en studerande i taget svarar på en fråga från läraren. De studerandes språkutveckling behöver också stärkas, inte minst för de studerande som har annat modersmål än svenska. Flera studerande skulle ha behov av olika typer av förstärkningsinsatser, till exempel språkstudier i form av orienteringskurs som bedrivs parallellt med själva yrkesutbildningen. Synsättet att alla lärare ska engagera sig i de studerandes språkutveckling, oavsett modersmål, har inte riktigt fått fäste bland lärarna inom

vuxenutbildningen enligt vad vi kunnat erfara vid inspektionerna. Detta blir särskilt tydligt inom distansutbildningen, där den övervägande delen av kommunikationen sker skriftligt.

INSIKT OM DET EGNA LÄRANDET – STUDIETEKNIK, LÄRA SIG LÄRA

De olika formerna av flexibelt lärande som erbjuds inom vuxenutbildningen ställer stora krav på de studerandes förmåga att lägga upp studiearbetet. Fem utbildningsanordnare har också försökt träna de studerande i studieteknik och olika sätt att lära sig lära. Vår bedömning är dock att alla utbildningsanordnare skulle behöva arbeta ännu mer med detta, inte minst då andelen studerande med kort tidigare skolbakgrund ökar och då andelen avhopp fortfarande är stor inom vuxenutbildningen.

DISTANSUTBILDNING

Olika former av distansutbildning ökar hela tiden inom Stockholm, liksom i landet i övrigt. Andelen studerande som uppgett att de läser på distans motsvarar cirka 30 procent av de studerande som besvarar vuxenutbildningsavdelningens studerandeundersökning, en fördubbling jämfört med föregående år. Vi har i våra inspektioner sett flera exempel på olika blandformer där de studerande både erbjuds undervisning via olika typer av lärplattformar på Internet och varierande grad av lärarstöd i klassrum i olika ämnen därtill (så kallad blended learning), ibland obligatoriskt, ibland som valfri aktivitet. I en del fall erbjuds de studerande att ta del av det som passar dem bäst, och i andra fall följer de studerande en tydlig mall där det är specificerat vilka utbildningsdelar som kräver fysisk närvaro i klassrum. Hos vissa anordnare är all utbildning helt nätbaserad.

Vi menar att denna flexibilitet möjliggör att de studerande i Stockholms stad erbjuds ett stort och varierat utbud, där de flesta bör hitta en form som passar. Men distansutbildningens olika former innebär inte bara möjligheter utan också en hel del problem, som vi under våra inspektioner stött på i varierande grad och med olika lösningar, till exempel:

- Hur säkerställer utbildningsanordnaren att det är rätt person som skickar in svaren och hur stävs fusk och plagiat? (Se också tidigare avsnitt om bedömning.)
- Hur uppmuntras utbildningsanordnaren att utveckla nya undervisningsformer som säkerställer att läroplanens och kursplanernas olika mål uppfylls inom distansutbildningen?
- Hur ska lärarnas återkoppling till de studerande på inskickade uppgifter utformas? Idag varierar detta mycket; i en del fall är den enda återkopplingen ett enstaka ord, ”bra”, medan andra lärare ger mer utförliga kommentarer som verkligen bidrar till ökat lärande.
- Hur kan nya metoder utvecklas som innebär att de studerande i ökad omfattning får ta del av varandras erfarenheter och kunskaper när de studerar via lärplattform?
- Hur ska examinationerna ske så att alla olika typer av kunskapsmål kan mätas och bedömas? (Se också tidigare avsnitt om bedömning)
- Hur kan interaktiviteten stärkas, till exempel i moderna språk?
- Hur kan praktiska moment tränas inom distansutbildningen, till exempel laborationer?
- Hur utnyttjas webbaserat lärande för att stödja ökad individualisering av lärandet?

- Hur tränas studietekniska färdigheter, anpassade till webbaserat lärande?

Vi har i tidigare årsrapporter pekat på dessa problemområden, och vi menar att detta är frågor som bör redas ut på ansvarig nationell nivå. Även på lokal nivå bör dessa frågor få ökad belysning, och en IT-strategi med tillhörande kvalitetskrav bör utformas som kan användas vid upphandling och beställning av vuxenutbildning.

I vuxenutbildningsavdelningens studerandeenkät hösten 2009 får påståendet ”Datorer och programvara fungerar bra” ett av de lägsta värdena i enkäten, 3,1 på en fyrgradig skala, vilket ytterligare belyser problematiken inom detta område. Enligt vår bedömning bör informationen om distansutbildningens krav ökas till de studerande. Uppföljningen av de enskilda studerandes studieprogression bör också förbättras för att minska studieavbrotten inom distansutbildningens olika studieformer.

ELEVFRÅNVARO OCH AVHOPP

Styrkor

- Hälften av de inspekterade enheterna arbetar aktivt med att försöka öka de studerandes närvaro.

Utvecklingsområden

- Utbildningsanordnarna måste generellt bli bättre på att följa upp frånvaro och avhopp samt analysera orsakerna.

Antalet studieavbrott under läsåret 2008/09 har ökat till 19 procent jämfört med året innan, då siffran var 15 procent. Vuxenutbildningsavdelningen har analyserat denna bekymmersamma ökning i sin Kvalitetsredovisning 2008/09, och anger där att detta är ett resultat som bör åtföljas av en fördjupad analys och uppföljning. I våra inspektioner har vi under läsåret funnit att hälften av utbildningsanordnarna lägger ner stor energi på att kontinuerligt försöka följa upp de studerandes närvaro och försöka finna metoder att förebygga studieavbrott. Den andra hälften av anordnarna skulle således behöva förbättra sitt arbete i detta avseende och inte vänta tills kursen nästan är slut innan de studerande påminns om att lämna in efterfrågade arbeten och uppgifter.

APU (ARBETSPLATSFÖRLAGD UTBILDNING)

Styrkor

- De flesta studerande har inte haft några problem att hitta APU-platser.
- Många studerande får jobb på sina APU-platser direkt efter utbildningen.

Utvecklingsområden

- Målen för APU bör tydliggöras.
- Uppföljningen av de studerandes måluppfyllelse på APU bör förbättras.
- Branschråd bör finnas i ökad utsträckning.
- Handledarutbildning bör utvecklas.

Inom vuxenutbildningen förläggs ofta viss del av utbildningen i yrkeskurser till olika arbetsplatser. De studerande har oftast inte haft några problem att hitta APU-platser, och de är i huvudsak nöjda med de platser som de har fått. APU-platserna utgör en mycket viktig inkörsport till vikariat och olika former av korttidsanställningar för de studerande, och är ett mycket uppskattat inslag på yrkesutbildningarna. I några fall har anordnarna haft yrkesutbildning utan APU, vilket de studerande då efterfrågat och vi har föreslagit som förbättringsåtgärd. Även om APU utgör ett uppskattat inslag i utbildningen så föreligger ofta behov av att förbättra genomförandet. Ofta råder oklarheter om vilka kursmål som ska uppnås under APU:n, både för den studerande och för handledaren på arbetsplatsen. Istället ses APU:n ofta som utbildningstid som ska nyttjas för att få inblick i yrket och för att få ”känna på hur det är”.

Bedömningsmallar behandlar oftare individens uppträdande under APU:n än uppnående av olika kunskapsmål. Betygssättande lärare har inte alltid tid och möjlighet att besöka den studerande på APU:n, utan är helt beroende av handledarens ifyllda bedömningsmall eller upplysningar per telefon. Betygssättande lärare får därmed bristande underlag för sin betygssättning. Handledarna har sällan eller aldrig tid att komma på utbildningsdagar eller andra typer av informationsträffar som skolan anordnar. Branschråd, där skolan får kunskap om branschens syn på utbildningens innehåll och vice versa, är inte vanligt förekommande inom vuxenutbildningen. Vår bedömning är att utbildningsanordnarna bör stärka kvaliteten på APU:n inom dessa områden.

STUDIEVÄGLEDNING OCH INDIVIDUELL STUDIEPLAN

Utvecklingsområden

- Studievägledningen, särskilt inom distansutbildningen, bör utökas i syfte att reducera antalet studieavbrott.
- De individuella studieplanerna bör utvecklas i syfte att förbättra de studerandes måluppfyllelse.

Behov av utökad studievägledning framkommer ofta vid intervjuer med de studerande. Även bland lärare och skolläring framkommer detta önskemål ofta, eftersom många studerande anmäler sig till vuxenutbildningen via webben och aldrig träffar en studievägledare i samband med kursanmälan. Särskilt gäller detta inom distansutbildningen, där många lärare och skollärare skulle önska att de studerande hade fått bättre kännedom om denna studieform och vilka krav som ställs på de studerande för att de ska klara av distansstudier. Vi menar därför

att Stockholms stad bör satsa på utökad studievägledning inom detta område och därigenom förhoppningsvis uppnå färre studieavbrott. Bättre studieplanering innefattar även behov av förbättring av de individuella studieplanerna. Vi tror att det skulle bidra till ökad måluppfyllelse för de studerande, vilket även vuxenutbildningsavdelningen påtalat som utvecklingsområde i Kvalitetsredovisning 2008/09. Årets inspekterade vuxenutbildningar visar att utbildningsanordnarna har individuella studieplaner för de flesta studerande, men de behöver bli tydligare och följas upp av alla lärare för att kunna bli ett verksamt verktyg för ökad måluppfyllelse för de studerande. Våra inspektioner har också visat att för de studerande som har anmält sig till kurser direkt via Internet så är ibland de individuella studieplanerna inte tillräckligt tydliga för att kunna fungera som uppföljningshjälp.

Normer och värden - Arbetet mot diskriminering och annan kränkande behandling

Styrkor

- Alla de inspekterade enheterna har ett gott arbetsklimat.

Utvecklingsområden

- Utbildningsanordnarna behöver generellt sett förbättra sina planer mot diskriminering och kränkande behandling, främst vad gäller kartläggning. Det är viktigt att planerna även omfattar skolornas kommunikation på Internet, inte minst inom olika former av distansutbildning.

Vid våra inspektioner har vi inte funnit några större problem med diskriminering och kränkande behandling inom vuxenutbildningen. Vi har dock noterat att den alltmer förekommande kommunikationen via Internet kräver att skolorna inkluderar den typen av kommunikation i sina planer och utvecklar en väl fungerande IT-policy för att stärka arbetet med normer och värden även på Internet. Det gäller till exempel bevakning av skolornas chatforum som ofta är öppna dygnet runt.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

I enlighet med de mål och riktlinjer som reglerar våra inspektioner granskar vi skolornas kvalitetsarbete. Med detta menar vi bland annat deras förmåga att på ett systematiskt sätt samla in resultat, analysera resultaten och ta fram relevanta förslag på förbättringsåtgärder som involverar både personal och elever. Vi bedömer också skolornas kvalitetsredovisningar samt skolledarnas förmåga att leda skolornas utvecklingsarbete, inte minst genom utveckling av undervisningen.

KURsutvärderingar, feedback från elever om undervisningen samt insamling av resultat

Enligt Skolverkets allmänna råd om kvalitetsredovisning definieras resultat som "något (konkret eller abstrakt) som uppkommer genom att en viss handling eller en viss insats fullbordas, ofta om något som kan värderas eller mätas men även ett förändrat sätt att arbeta".

Styrkor

- Vuxenutbildningen i Stockholm genomför flera olika enkäter rörande trivsel, lärande och annat.
- Vuxenutbildningen i Stockholm har också gjort en studie om effekterna av vuxenutbildningen sett till demokrati och sysselsättning efter studierna.

Utvecklingsområden

- Systematiken i kvalitetsarbetet bör öka hos åtta av de tio inspekterade anordnarna. Hos flera anordnare som under året vuxit i studerandeantal saknas erforderlig systematik i förbättringsarbetet, exempelvis en tydlig plan för kvalitetsarbetet under året.
- Ofta saknas återkoppling av resultat av genomförda enkäter till de studerande som svarat på enkäten. Detta bör alltid ske när så är möjligt och de studerande fortfarande är kvar i utbildningen när resultaten kommer.
- Svarsfrekvensen på studerandeenkäter är ofta mycket låg och bör förbättras.
- System för att hantera klagomål från studerande bör utvecklas.

Vuxenutbildningen i Stockholm genomför flera olika enkäter rörande trivsel, lärande och annat. Det är oklart i vilken omfattning resultaten från enkäterna används och hur tillförlitligt resultatet blir när svarsfrekvensen ofta är mycket låg, cirka 50 procent. De enkäter som utbildningsanordnarna själva genomför har ibland mycket lägre svarsfrekvens än så, och går ibland inte att använda som underlag för utvecklingsarbete.

Ett nytt inslag i utvärderingen är den effektstudie som Stockholms stad genomfört tillsammans med Malmö och Göteborg, där man gjorde ett försök att mäta läroplanens särskilda mål för vuxenutbildningen vad gäller utbildningens effekt på demokrati och sysselsättning efter studierna. I vad mån denna effektstudie har lett till åtgärder inom kvalitets- och utvecklingsarbetet i vuxenutbildningen går dock inte att utläsa av kvalitetsredovisningen för vuxenutbildningen, vilket skulle ha varit värdefullt.

De flesta anordnare som inspekterats under det senast läsåret, åtta av tio enheter, saknar en tydlig plan för när resultat ska samlas in och när gemensamma diskussioner och framtagande av förbättringsförslag ska äga rum under året. De flesta anordnare, sex stycken, genomför kursutvärderingar med de studerande. Det varierar dock i vilken grad det sker systematiskt och för alla kurser; vissa anordnare utvärderar endast ett urval av kurser. Hos andra görs kursutvärderingar endast på den enskilda lärarens initiativ och åter hos några så finns en policy att alla ska göra kursutvärderingar i alla kurser. Det är dock sällan som resultaten

sammanställs så att det går att utläsa elevernas inställning till kvaliteten i undervisningen på enhets-/anordnarnivå.

KVALITETSREDOVISNINGAR OCH ANALYS AV RESULTAT MED FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

En kvalitetsredovisning ska på både verksamhetsnivå och kommunal nivå innehålla både kvalitativ och kvantitativ information och bedömningar av måluppfyllelse. Enligt Skolverkets Allmänna råd och kommentarer om kvalitetsredovisning från 2006 definieras analys som följer: ”fördjupande genomlysning för att strukturera, skapa en helhetsbild, tolka underlag och mål och söka framgångsfaktorer respektive orsaker till varför man inte nått målen.”

Styrkor

- De flesta utbildningsanordnare, sju av tio inspekterade enheter, har bra utformade kvalitetsredovisningar som väl anknyter till läroplanens mål.

Utvecklingsområden

- Kvalitetsredovisningarna varierar i kvalitet mellan olika anordnare.
- Hos de flesta anordnarna bör personalen och studerande i högre grad vara involverade i framtagandet av kvalitetsredovisningen.

I allmänhet är kvalitetsredovisningarna bra utformade,. De granskas också av vuxenutbildningsavdelningen och i vissa fall har anordnare vars kvalitetsredovisning inte hållit måttet fått göra om den och skicka in en omarbetad version till avdelningen. Gemensamt för så gott som alla inspekterade enheter är dock att personalen bör involveras i framtagandet i högre grad för att därigenom få ett så relevant underlag som möjligt inför framtida åtgärdsförslag.

SKOLLEDNINGARNAS PEDAGOGISKA LEDARSKAP OCH FEEDBACK TILL LÄRARNAS

Utvecklingsområden

- Ledningarna för de olika anordnarna bör i ökad utsträckning följa upp och utmana lärarnas ledarskap och metoder i klassrummet.
- Ledningarna för de olika anordnarna som bedriver distansundervisning bör i ökad utsträckning utforma metoder för att följa upp, stödja och utmana även lärare som arbetar med distansundervisning.

Eftersom lärarens metoder och bemötande av de studerande i klassrummet enligt forskning är avgörande för hur eleverna lyckas med sin måluppfyllelse i lärandet anser vi att samtliga

anordnare bör se över sina metoder för att följa upp, stödja och utmana lärarna på ett mer utvecklat och systematiskt sätt.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Allt fler elever når målen i Stockholms gymnasieskolor och en allt högre andel studerande får godkända betyg inom den grundläggande vuxenutbildningen. Däremot har andelen godkända betyg inom den gymnasiala vuxenutbildningen legat kvar på ungefär samma nivå de senaste åren. Att antalet studieplatser minskat inom komvux i kombination med att man då enligt antagningsbestämmelserna prioriterar studerande med sämre förkunskaper, inverkar troligen på det senare. Ett observandum är dock att, i likhet med tidigare års statistik från Skolverket, Stockholms stad har en mycket hög andel IG jämfört med riket i de kurser som presenteras i statistiken för gymnasial vuxenutbildning i Svenska A, Engelska A och Matematik A, och denna tendens förstärks något i Skolverkets uppgifter för kalenderåret 2009 (Skolverket har från och med i år övergått till att presentera Komvux statistik per kalenderår).

Gymnasieskolornas betygsbaserade resultat i form av genomsnittlig betygspoäng har för Stockholms gymnasieskolor (kommunala och fristående sammantagna) under en följd av år gradvis förbättrats. Samtidigt är andelen elever (drygt 80 procent) som uppnår slutbetyg inom fyra år något lägre i Stockholm än i riket. Andelen elever som uppnår högskolebehörighet är också lägre i Stockholm än i övriga riket.⁴ Stockholms gymnasieskolor har alltså en lägre genomströmning än riket i övrigt, vilket innebär att eleverna i högre grad hoppar av gymnasiet eller avslutar med ofullständiga betyg. Detta påverkar i sin tur också att den genomsnittliga betygspoängen blir högre. Om färre elever är kvar i utbildningen är det troligare att de som är kvar får ett högre betygssnitt. Enligt en annan källa, statistik från SKL⁵, är andelen elever som fullföljer gymnasieutbildningen inom tre år (exkl. IV-programmet) lägre (73 procent) än genomsnittet. Här hamnar Stockholm på 228:e plats i en rankning av landets 289 kommuner. Ännu lägre är resultaten för yrkesprogrammen med en procentsats på 65 procent. Detta tyder på att Stockholms gymnasieelever tar längre tid på sig för sina gymnasiestudier än motsvarande elever i övriga landet, oftare byter program och oftare hoppar av utbildningen. Det rikliga utbudet av gymnasieskolor inom pendlingsavstånd bidrar troligen till detta.

Samtidigt konstaterar Skolinspektionens kvalitetsgranskning, Betygssättning i gymnasieskolan⁶, att betyg i gymnasieskolorna inte sällan sätts på oklara grunder. Vi frågar oss därför: Motsvarar den höjda betygsnivån verkligen en höjd kunskapsnivå hos eleverna? Skolornas arbete med likvärdighet i bedömning och betygssättning är också betydelsefullt när man funderar på om eleverna verkligen fått ökade kunskaper eller om det råder en så kallad betygsinflation som skulle innebära att det har skett en allt större glidning mot generös betygssättning. I allmänhet diskuterar lärare oftast informellt och på eget initiativ bedömning med varandra. Det är dock mer sällan som detta sker i organiserade former och som det innebär bredare kontakter mellan skolor och olika anordnare. Vi anser att det bör organiseras bredare nätverk som gör att Stockholms skolor på ett bättre sätt kan sträva mot ökad likvärdighet i bedömning och betygssättning. I annat fall finns risk för så kallad

⁴ Skolverkets statistikdatabas SIRIS

⁵ SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, Öppna jämförelser 2009, 2009

⁶ Skolinspektionens kvalitetsgranskning, Rapport 2010:12 Betygssättning i gymnasieskolan.

betygsinflation och också kanske på vissa håll en betygsdeflation, eller bättre uttryckt att skolorna är alltför restriktiva i sin betygssättning.

Av årets inspekterade gymnasieskolor arbetar hälften på ett så bra sätt med återkopplingen till eleverna på deras kunskapsutveckling att vi anser det vara en styrka på skolan. På övriga fyra är det dock en svaghet. Ofta är skolorna mycket bra på att informera eleverna om de gällande betygskriterierna, men ibland får de information endast en gång. Där vi har bedömt dessa processer som en svaghet i vår rapport är inte återkopplingen framtidssyftande och sker inte kontinuerligt under hela läroprocessen.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning, Rapport 2010:12 Betygssättning i gymnasieskolan lyfter fram resultat som till många delar stämmer väl överens med vad som framkommit vid våra inspektioner i Stockholm: nästan alla elever uppger att de fått information om betygskriterierna men det är stora variationer mellan *hur* elever informeras om betygskriterier. Sammanställningar och analyser av betygsresultat saknas på många skolor. Det senare gör att det blir svårt för skolorna att följa upp hur enskilda lärares betygssättning fungerar och på så sätt få underlag för förbättringsåtgärder. Rapporten visar också att när man använder lokala kriterier finns ibland inslag som inte överensstämmer med de nationella betygskriterierna såsom närvaro och kvantifieringar av antalet moment istället för bedömningar av kunskapernas kvaliteter. Vår uppfattning är dock att förekomsten av sådant kraftigt har minskat i Stockholms skolor de senaste åren i takt med att medvetenheten och diskussionerna om bedömning ökat på skolorna.

Om vi tar de under året inspekterade skolorna som underlag för att dyka lite djupare i denna frågeställning kan vi konstatera att det bland skolorna finns flera exempel där betygsresultaten ligger förhållandevis lågt men att en skola sticker ut genom att ligga högt. Flera av skolorna som ligger lågt är förhållandevis nya skolor som också de senaste åren expanderat kraftigt i elevantal. Den skola som enligt vår bedömning lyckas lyfta sina elever i relation till intagningspoängen, Elektrikergymnasiet, är förhållandevis liten och har haft en stabil lärargrupp utan personalomsättning samt i stort sett samma elevantal hela tiden. Det talar för att stabilitet i denna bemärkelse skapar bättre förutsättningar för att lyckas med att ge eleverna goda kunskaper. De skolor som expanderar brottas med antingen personalomsättning och/eller att det kontinuerligt tillkommer personal vilket försvårar arbetet med att få alla att dra åt samma håll och exempelvis fullgöra sitt mentorskap på ett sätt som gör att skolan har kontroll över eleverna eller att agera likadant och efter överenskomna normer. Att som JENSEN gymnasium Södra i denna situation arbeta föredömligt och systematiskt med sitt kvalitetsarbete hjälper troligen eftersom eleverna på just denna skola, till skillnad från de andra som expanderat och som har låga betygsresultat, har en förväntad betygsnivå i relation till intagningsbetygen.

Med årets inspekterade gymnasieskolor som underlag kan vi se vissa samband. Skolor där eleverna förmår att ta ansvar och har liten frånvaro har också goda betygsbaserade resultat. Dessa skolor har också bra metoder i arbetet med elevernas ansvarstagande. Våra inspektioner har också ofta pekat på vikten av att skolan, främst genom mentorerna, snabbt reagerar när en elev är frånvarande från undervisningen. Skolan bör även ha tydliga system för frånvarohantering och det är viktigt att alla lärare och mentorer agerar konsekvent i enlighet med vad man kommit överens om. Skolverket har nyligen kommit med en rapport i sin serie

aktuella analyser, "Risk för IG, Gymnasirektorer om skolornas stöd till elever som riskerar att inte nå målen". Den pekar på några framgångsfaktorer för att eleverna ska nå målen, bland annat att skolan måste hantera elevers skoltrötthet i arbetet med särskilt stöd. Rapporten framhåller samtidigt att forskning visar att elevers delaktighet i sitt eget lärande och goda relationer mellan lärare och elever samt individualiserad undervisning är viktigt. Man menar på samma gång att skolan inte kan nöja sig med att endast lasta eleverna för deras bristande ansvarstagande utan också kritiskt granska sina egna metoder för att öva eleverna i detta. En tredjedel av rektorerna i Skolverkets undersökning angav att deras skola hade problem med att inte alla mentorer fungerade så bra.

På en av skolorna där måluppfyllelsen är förhållandevis låg får en markant mindre andel av eleverna slutbetyg och högskolebehörighet. Skolan har en stor andel lärlingsutbildning och annan arbetsplatsförlagd utbildning och det är generellt fler studieomotiverade elever som söker lärlingsutbildning, vilket kan vara en bidragande orsak till den låga måluppfyllelsen. Många lärare menar att lärlingsutbildning kräver mer egen drivkraft och motivation för lärande än annan gymnasieutbildning, vilket gör att det blir problematiskt om många elever som tas in på lärlingsutbildningar i stället har låg motivation. Vi har under året också pekat på att skolorna i den yrkesförberedande utbildningen inte tillräckligt tydligt beskriver vad eleverna ska lära sig och hur kunskaperna ska bedömas i den arbetsplatsförlagda utbildningen och på lärlingsplatserna, vilket innebär att betygssättande lärare inte sällan har bristande bedömningsunderlag för betygssättningen i de olika kurserna.

Inom den kommunala vuxenutbildningen i Stockholms stad har de betygsbaserade kunskapsresultaten varit ungefär desamma de senaste åren trots att det är en större andel av de studerande som har sämre förkunskaper. Detta gäller den gymnasiala delen av vuxenutbildningen. Kanske har lärarna blivit bättre på att undervisa så att de studerande når målen? Kanske finns det en betygsglidning eller betygsinflation? Kanske finns det andra förklaringar som ligger utanför skolan? Vi kan inte med det underlag vi har fastslå orsakssambanden.

Den ökande andelen IG för Stockholm i vissa ämnen som samlats in av Skolverket (Svenska A, Engelska A och Matematik A) kan ha sin förklaring i att de studerande har allt sämre förkunskaper. En allt större andel studerande genomför sina studier på distans, vilket påverkar studieresultaten då distansutbildningen har flera svagheter. Bland annat har vi i fjolårets rapport påtalat brister när det gäller undervisningen inom vissa målområden som rör muntlig språkträning i moderna språk och laborationer inom exempelvis naturkunskap. Därtill kommer brist på säkerställande av de studerandes identitet för att undvika fusk och bristande arbete för likvärdighet i bedömning och betygssättning inom distansutbildningen. Detta gör att man ibland kan ifrågasätta likvärdigheten i betygen från distansutbildningen från komvux. Motsvarar ett betyg från distansutbildningen inom komvux samma kunskaper som ett likadant betyg från gymnasieskolan? Betygssättningen för utbildning som är arbetsplatsförlagd är ett annat problemområde inom vuxenutbildningen eftersom bedömning inte alltid sker i enlighet med styrdokumentet.

Det är viktigt att utbildningsanordnarna har goda kontakter med arbetsgivarna så att vuxenutbildningen sker i samklang med arbetslivet och kan uppfylla de särskilda mål som anges i läroplanen, nämligen att utbilda vuxna för varierande arbetsuppgifter, medverka till

arbetslivets förändring och bidra till full sysselsättning och därigenom främja utveckling och framsteg i samhället. Behovet av bra samverkanskanaler till det omgivande samhället är stort av många skäl, inte minst med tanke på den höga avbrottsfrekvensen inom vuxenutbildningen, där ett välutvecklat samarbete med andra samhällsaktörer kan bidra till att ge studerande som avbrutit studierna snabbare och mer adekvat rådgivning och stöd. Tendensen är att studieavbrotten inom vuxenutbildningen i Stockholm ökar: enligt Skolverkets statistik har studieavbrotten ökat från 15 procent år 2005/06 till 18 procent kalenderåret 2009.

Som beställare har Stockholms stad möjlighet att i sitt upphandlingsunderlag ställa specifika krav på anordnarna, och den vägen till exempel fastställa omfattningen på en anordnares deltagande i en seminarierie om likvärdighet i bedömning och betygssättning eller hur uppföljningen av elevfrånvaron ska se ut. Vi tycker det vore intressant om beställningen av vuxenutbildningen även kunde inrymma denna typ av utbildningskrav. Kravspecifikationen i en beställning av vuxenutbildning ger unika möjligheter för beställaren att styra utbildningen i den riktning som beställaren vill.

Stockholm den 10 september 2010

Eva Eriksson

Lena Kaev

INSPEKTERADE ENHETER

	Enheter	Kom mun.	Fristå ende	Antal elever ⁷	Program ⁸	Antal insp ⁹
1	Kompetensutvecklingsinstitutet		x	200	Vux, främst OP, BF	1
2	MiRoi		x	50	Vux, allm ämnen	1
3	Jensen Gymnasium Södra		x	900	SP, NV, HP	1
4	Omsorgslyftet Utbildningar AB		x	50	Vux, främst OP, BF	1
5	Hantverksakademin		x	500	HV, IV	1
6	Kungsholmens Utbildningscentrum		x	150	Vux, allm ämnen	2
7	Culinar Utbildning AB		x	45	Vux, HR	1
8	Matpedagogerna		x	35	Vux, HR	1
9	Gymnasiesärskolan: Enskede Gård /Lindparken St Eriks Gymnasium Kista Gymnasium Helenedals gymnasiesärskola Martinskolan Vinstagård RH-gymnasiet	x x x x x	 x x	300	Gymnasiesärskola: Nationella program, specialutformade program Individuella program: yrkesträning, verksamhetsträning	2
10	Stockholms RH-gymnasium, Riksgymnasiet	x		37	MP, SP, IV	2
11	Hermods vuxenutbildning i Stockholm		x	800	Vux, allm ämnen + BP, OP	1
12	Elektrikergymnasiet		x	120	EC	1
13	Folkuniversitetet		x	300	Vux, allm ämnen + Yrkespak. EK,IT,HR	1
14	Martinskolan, Söders Waldorfskola i Stockholm		x	33	WK 10-12, NV, Est hantverksprogram	2
15	MedLearn Stockholm		x		Vux, främst OP	1
16	Klara Södra Gymnasium		x	250	SP, NV	1
17	IVIK-gymnasiet	x		200	IVIK	2
18	John Bauergymnasiet		x	800	EC, MP, HP, HR, HV, SP, Hälsa o idr	1
19	Äsö vuxengymnasium Västerort	x		600	Vux, allm ämnen + OP och BF	2

⁷ Avrundat till närmaste 50-tal i större skolor.

⁸ Fristående gymnasieskolor har program som till art och nivå motsvarar nationella eller specialutformade program. De angivna nationella programmen är de som närmast motsvarar respektive skolas program. I vuxenutbildning anordnas studierna inte i form av program.

⁹ Anger hur många gånger skolan har inspekterats genom åren.